

IMPROVING ART LITERACY THROUGH LEARNING ABOUT NORTHEASTERN CULTURAL MONUMENTS IN SIXTH GRADE ART EDUCATION

Abstract: The problems related to the role and importance of fine art as part of children's development are tied to the correct methodology of teaching visual arts. This activity can be considered successful if clearly defined guidelines are used to achieve optimal achievements through the learning process. One of the main criteria for assessment and diagnosis of children's visual activity is "visual literacy".

Author information:

Denitsa Spasova

PhD student

at Konstantin Preslavsky – University of Shumen

✉ denitsa_spasova@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Visual literacy, Cultural Heritage, Art,
Diagnostics

Социално-културната среда, в която се развиват съвременните деца се характеризира с изключителна динамика и развитие на технологиите и е заобиколена от сложна система от форми за въздействие чрез различни видове изкуство.

Предмет на изследване е изобразителната грамотност на учениците при осъществяване на релацията между урочната и извънурочната форми за организиране на обучението по изобразително изкуство.

Обект на изследването са ученици от шести клас от паралелки с разширено изучаване на предмета изобразително изкуство от СУ „Сава Доброплодни” гр. Шумен.

Критерият „Изобразителна грамотност „ е свързан с обективното начало в процеса на изобразяване, в резултат на което се отразяват характерните особености на обектите от действителността чрез композиция, форма, конструкция, пространство, цветово, графично и обемно-пластично изграждане, пропорции, владеене на изразните средства, използването на различни материали и съответните техники. “За постигане на изобразителна грамотност е необходимо целенасочено и системно обучение на децата за усвояване на определен обем от практически знания и умения за работа с различни материали и пособия“[1].

Уроците, свързани с културно наследство в шести клас са насочени към овладяване на базисни знания и отношения към средновековното и ренесансовото изкуство и изграждане на естетически критерии за оценка на обекти от действителността и произведения на изкуството. Годишния брой за изучаване на предмета по общообразователна подготовка е общо 68 часа годишно. При паралелките с разширено изучаване на предмета изобразително изкуство, допълнителните часове са още 68 годишно. Темите за учебното съдържание са рамкови и нямат задължителна последователност. На учителя се предоставя свобода при подбора на методите и средствата на обучение за постигане на очакваните резултати. Съотношението между разпределението на часовете по различните дейности (упражнения, практически дейности и

нови знания) е относително и приложението му зависи от конкретните условия в учебната практика.

Обучението на учениците по изобразително изкуство в шести клас, както и затвърждаването на усвоените теоретични знания, свързани с културното наследство може да се осъществява както в класната стая, така и извън училище под формата на:

- посещение на обект- за възприемане на обекти от културно-историческото наследство в родния край и региона;
- посещение на музеи и галерии- за възприемане и анализиране на творби от изобразителното и приложно изкуство;
- пленер- за онагледяване и отразяване на характерни особености на наблюдавания обект и изобразяването му чрез правилен подбор на материали и техники;
- организиране на изложба с ученически творби- за представяне на резултати от индивидуална и колективна изобразителна дейност (рисунки, презентации, проекти, макети и др.).

Успешното онагледяване на изучаваните предмети и обекти в уроците по изобразително изкуство в шести клас може да се осъществи чрез паметниците на културата и изкуствата, оставени от времето на Първата и Втората българска държава, както и периодът на българското Възраждане. Такива са старите столици Плиска и Преслав и произведенията на изкуството намиращи се в местните музеи. Едно от забележителните културни наследства от този период е Преславската рисуванa керамика, както и уникалният по рода си скален релеф „Мадарски конник“. Онагледяване на паметници от Тракийската култура може да се осъществи при Свещарската гробница.

Всяка методическа концепция, свързана с обучението по изобразително изкуство, трябва да балансира между две основни функции: **художествено-информационна** и **художествено-творческа**.

При **художествено-информационната функция** от съществена важност при посещение на обект от културното историческо наследство е предварителната подготовка на учениците и на учителя. Чрез получаване на информация и знания се повишава интересът към посещавания обект. За повишаване на интереса у учениците е важна ролята на експерт при представянето, анализирането и изучаването на обектите от културното ни наследство. Тази информация може да бъде презентирана предварително от учителят по изобразително изкуство или от екскурзовод, уредник в музей или галерия, историк и др.

При **художествено- творческата функция** от съществено значение е методът за анализ и оценка на изобразителните резултати по конкретни критерии и показатели. При диагностика на ученическите графични и живописни рисунки, основен критерий за количествена оценка е проявената от учениците изобразителна грамотност. Този критерий е насочен към обективното възприемане на обектите от действителността с присъщите им характерни визуални особености -форма, структура, пропорции, локален цвят, белези и др. Изграждането на изобразителна грамотност изисква системно и целенасочено обучение на децата за натрупване на определен обем от практически знания и умения за работа с различни изобразителни материали, пособия и техники на работа.

В учебната програма по изобразително изкуство в шести клас основна част заемат теми свързани с декоративно-приложните изкуства и занаяти. При часовете по общообразователна подготовка една от темите в този раздел е „Проект за декоративен фриз“. При разширената подготовка в тази възрастова група се поставят задачи, свързани със стилизация, изучаване на видовете декоративно-приложни изкуства и се осъществяват посещения на обекти, онагледяващи този вид изкуство. Такива обекти могат да бъдат къщи- музеи от Област Шумен, старите столици, Томбул Джамия и др.

При съпоставяне на паралелки с разширено изучаване на предмета изобразително изкуство, посетили различни обекти и придобили знания, умения и отношения за декоративно-приложни изкуства и паралелки изучаващи дисциплината само в общообразователна подготовка при поставяне на еднаква задача се забелязват следните различия:

изображение 1

Задача: „Декоративен орнамент, част от отворен фриз с материали по избор“,

Изпълнение: Копие от елемент от Преславска керамика, изпълнен върху керамична плочка с акрилни, 15/15см.

изображение 2

Задача: „Декоративен орнамент, част от отворен фриз с материали по избор“,

Изпълнение: Елемент от фасада на сграда по спомен, изпълнен от глина, 10/15см.

изображение 3

Задача: : „Декоративен орнамент, част от отворен фриз с материали по избор“,

Изпълнение: Декоративен елемент по въображение и асоциации, изпълнен с флумастри върху картон.

При *изображение 1* и *изображение 2* се наблюдават изпълнени задачи за изобразяване на декоративен орнамент, част от отворен фриз. От учениците се очаква да направят сами подбора на материалите, с които ще изпълнят задачата. И в двете изображения ясно се виждат уменията на децата за работа с различни материали и техники, доближаващи се до орнаментите от обектът, който децата са посетили.

При *изображение 3* се наблюдава изпълнена задача от ученик, изучаващ учебния предмет изобразително изкуство единствено в общообразователна подготовка, при която не са провеждани посещения и наблюдения на обекти. Подборът на материалите е в зависимост от изобразителната грамотност на подрастващата личност за изпълнение на задачата.

Проявената в техните творби изобразителна грамотност се диагностицира с помощта на определени показатели:

Композиционното решение е един от основните и най-често използвани показатели на изобразителните резултати. С оглед на възрастта и задачите, поставени в учебната програма, реализираните от учениците творби могат да се съпоставят и оценят на базата на включените в тях изобразителни елементи, като вид, брой, големина и начин на разположение: фризово в един план, фризово в два плана или разпръснато. От друга страна при диагностицирането е необходимо да се отчете строго индивидуалното композиционно решение на учениците - симетрично или асиметрично и съответно неуравновесено или уравновесено. Именно тези различия позволяват да се използва подходящ измервателен инструментариум за уменията на учениците да изграждат творбите си в цветово отношение.

В практиката са известни следните начини на **цветово изграждане**. Най-популярният е този, при който учениците рисуват изображенията направо върху белия или цветния лист. Вторият начин е характерен с това, че децата пристъпват към частично цветово изпълнение на работите. Третият е стремеж към цялостно цветово изграждане. Най-сложен е четвъртият начин, който се осъществява на два етапа: изграждане на фон и образи върху него. При този начин учениците изграждат творбите си цялостно в цветово отношение.

Трети показател за диагностика на изобразителната грамотност на децата е начинът на **изграждане на формата**. Изображенията могат да бъдат изпълнени по различен начин в зависимост от индивидуалните и възрастовите особености на децата, на тяхната изобразителна подготовка, материал за работа и характер на поставената изобразителна задача: линейно-обобщено (графично, конструктивно); линейно-декоративно; линейно-плоскостно; плоскостно-декоративно и графично.

Ако в конкретен урок е поставена задача да се усвои определена техника на работа, то при отчитане на резултатите е необходимо да се отбележи къде това е постигнато най-добре и обратно. В този случай като показател за диагностика на изобразителната грамотност се приемат използваните от учениците изобразителни умения и техники на работа по рисуване с графичен и живописен материал. Най-висока оценка по този показател получават изпълнените задачи, в които са използвани четири и повече техники на полагане на материалите. Анализирането и оценяването на ученическите творби протича нормално и резултатно в случаите, когато учителят ясно е поставил конкретни и достъпни изисквания към децата в уводната част на урока, съобразявайки се с характера на изобразителната задача, формата на работа, качествените особености на изобразителния материал и изобразителната подготовка на учениците.

Достъпни за масовата практика са редица тестове за диагностициране на познавателната дейност на учениците, на креативните им способности и т.н. Но всичко това зависи изключително от теоретико-методическата подготовка на учителя, художествените му интереси и култура, от неговите амбиции.

References:

1. Zankov, O.,(2006),[1], Metodika na vyzpriemane na izobrazitelno izkustvo- Diagnostika na hudojestvenite poznaniq, (Methodology of visual art perception- diagnostics of artistic knowledge).
2. Papazov, Bl.,(2017) „Izobrazitelnoto izkustvo- metodika I praktika”(Fine Art - Methodology and Practice).
3. Papazov, Bl.,(2010)“Izobrazitelno izkustvo- metodicheski postanovki”, (Fine art - methodical productions).
4. Papazov, Bl.,(2009), Kulturnoto nasledstvo po bylgrskite zemi”, (Cultural heritage on the Bulgarian lands).
5. Bijkov, G., (2003),Pedagogo- psihologicheska diagnostika, (Pedagogical and psychological diagnostics).
6. Dimchev, V., (1993), Izobrazitelno izkustvo- Metodita, (Fine art-Methodology).
7. Totev, T., (1988), Preslavskata keramichna ikona, (The Preslav ceramic icon).